

hoofd van de Secretarie van Staat der NSB, president. De meeste benoemden waren NSB'er of anderszins 'fout'¹ – en zij togen aan de arbeid.

Van die arbeid willen wij, wat het vrederechtshof betreft, vermelden dat tegen de kapitein der mariniers die van rechtsvervolging ontslagen was, door van Genechten vijftien jaar gevangenisstraf geëist werd; het vrederechtshof liet de man in een krankzinnigengesticht opsluiten. De reservekapitein (incident-Wassenaar) kreeg in plaats van twee maanden gevangenisstraf acht jaar, de tweede reservekapitein (geval-Limburg) in plaats van zes maanden vijf jaar. De meeste aandacht werd getrokken door het proces tegen een derde reservekapitein en tegen een luitenant-adjutant, beiden beschuldigd van de 'moord' (13 mei '40) op Musserts broer, luitenant-kolonel Mussert, kantonnements-commandant te Dordrecht. De reservekapitein werd door het vrederechtshof tot vijftien jaar gevangenisstraf veroordeeld, de luitenant-adjutant die de dodelijke schoten gelost had (van Genechten had de doodstraf geëist), kreeg levenslang.²

De overige uitspraken van het vrederechtshof waren navenant. Zo werd aan een inwoner van Maasland die, doordat hij een NSB'er voor 'landverrader' uitgemaakt had, door de politierechter te Rotterdam tot f 20 boete veroordeeld was, een week gevangenisstraf opgelegd, 'de leden der Nationaal-Socialistische Beweging' waren, zo overwoog het hof, 'zeer niet minder vaderlandslievend dan de beste Nederlanders.'³ Een Hagenaar die

¹ Wij willen ons relaas niet met al te veel namen belasten maar maken een uitzondering voor de eerste vrederechter te Arnhem, mr. J. E. W. Duys. Deze, een zeer welbespraakte en grillige man, was in de jaren '20 voor de SDAP een prominent lid geweest van de Tweede Kamer. In '33 had hij kort na de verkiezingen een brochure gepubliceerd, *Ter oriëntering*, waarin hij bepleit had dat de SDAP de legaliteit en het Oranjehuis duidelijk zou aanvaarden en de eenzijdige ontwapening afzweren. In de storm van verontwaardiging die onmiddellijk binnen de SDAP opstak, leed Duys' carrière schipbreuk. Hij sloot zich in '38 bij de NSB aan. Kort na zijn benoeming tot vrederechter is hij overleden. ² Het was Musserts bedoeling om, wanneer hij ooit 'de macht' zou krijgen, zijn bewind te beginnen met de gratiëring van allen die door de vrederechters of door het vrederechtshof veroordeeld waren; diegenen die nog in de gevangenis zaten, zouden dan op vrije voeten gesteld worden. Blijkbaar nam Mussert aan dat die gratiëring bij de massa des volks een groot gevoel van dankbaarheid zou wekken. De reacties in de zomer van '40 op de vrijlating der krijgsgevangenen door Hitler hadden hem kunnen leren hoe weinig grond er was voor die optimistische verwachting. ³ L. de Jong: *Je Maintiendrai*, dl. II (1942), p. 158. Van de in de pers opgenomen uitspraken heb ik in hoofdstuk 8 van dit in 1942 te Londen geschreven boek een groot aantal weergegeven, evenwel zonder vermelding van de datum der dagbladpublicatie; ik citeer in deze paragraaf dit boek als bron. Aan het genoemde hoofdstuk lagen persuittreksels ten grondslag die niet bewaardgebleven zijn.